

Japonský jazyk V – přednáška + cvičení 1

Výklad 1:

JAPONSKÉ SLOVESO - shrnutí

1. souhlásková slovesa:

kmen se končí na souhlásku: *kak-*, *jom-*, *kaer-* (= jde domů)

2. samohlásková slovesa

kmen se končí na samohlásku: *mi-*, *tabe-*, *kae-* (=změní)

3. nepravidelná slovesa – jenom dvě: *suru*, *kuru*

Tvary sloves:

I. pět základů

1. kaka	mi	tabe	se	ko
2. kaki	mi	tabe	si	ki
3. kaku	miru	taberu	suru	kuru
4. kake	mire	tabere	sure	kure
5. kako	mijo	tabejo	sejo	kojo

4. základ slouží na připojení podmínkové přípony *-ba*. U samohláskových je to také rozkaz.

5. základ je – s prodloužením finálního *-o* – vybízející pravděpodobnostní tvar 1. osoby v obyčejném stylu (*kakó* v obyčejném stylu = *kakimašó* ve zdvořilém stylu). Znamená:

- 1. osobu **singuláru**: nabízím se, že napíšu
- 1. osobu **plurálu**: pobídnutí - napišme

II. pozměněný 2. základ

přípona *-te*, *-ta* se u souhláskových sloves (kromě sloves na *-S*) připojuje **ne na 2.** základ, ale na jeho modifikovanou, pozměněnou verzi:

slovesa na *-K*: *kaki-* → *kai-* + *-te*

slovesa na *-G*: *kagi-* → *kai-* + *-de*

slovesa na *-T*: *kači-* → *kat-* + *-te*

slovesa na *-N*: *šini-* → *šin-* + *-de*

slovesa na *-B*: *jobi-* → *jon-* + *-de*

slovesa na *-M*: *jomi-* → *jon-* + *-de*

slovesa na *-R*: *kari-* → *kat-* + *-te*

slovesa na *-*W* (買 ǎ): *kai-* → *kat-* + *-te*

ale:

slovesa na *-S*: *hanasi-* + *-te*

PŘECHODNOST – DVOJICE SLOVES v japonštině

Specifikum japonštiny je, že velká část sloves vytváří dvojice, z nichž jeden člen je přechodný („vt“) a druhý nepřechodný („vi“).

Porovnání jazyků:

1. čeština, slovenština: U nás často přechodnost vyjadřují dvě různá slovesa:

Žena dopis **spálila**. – Dopis **shořel**.

2. angličtina: často vyjádří obě stejným slovesem:

The woman **burnt** the letter. – The letter **burnt**.

3. japonština: má na to přechodnostní dvojici **jaku – jakeru**:

Džosei-wa tegami-**wo jaita**. – Tegami-**ga jaketa**.

U nás se dvojice někdy vytvořím přidáním „se“ k podmětovému (nepřechodnému) členu:

otočím (koho-co) – **otočím se**

to by v japonštině bylo:

mukeru - muku

Terminologie:

V angličtině se využívá terminologie založená na latině: vt (verbum transitivum = sloveso přechodné), vi (verum intransitivum = sloveso nepřechodné). S tímto označením se setkáváte i ve slovnících. Tyto výrazy znamenají, že u přechodného slovesa vlastně „děj přechází z podmětu na předmět“ (např. *spálila*). U nepřechodného slovesa děj nikam nepřechází, zůstává na podmětu (např. *shořel*).

V naší gramatické terminologii, kdy slovanské sloveso je vazebně hodně komplikované, s možností vazby s několika pády, je terminologie následující:

-Slovesa, která nemají žádný předmět, se nazývají „podmětová“ (shořet, jít, stát).

-Slovesa, která mají předmět, jej mohou mít:

v akuzativu (spálit *co*, hodit *co*) – „přechodná“

v jiném pádu (pomoci *komu*, hodit *čím*) – „nepřechodná“

V japonštině má většina sloves předmět v akuzativu – i taková, která u nás mají jiný pád, např.

pomoci *komu* - v japonštině (*dare-dare*)-**wo tasukeru**

Je ale menší skupina sloves, které nemají akuzativ, ale dativ:

(*nani-nani/dare-dare*)-**ni akogareru** = toužit (po kom-čem)

Tyto slovesa bychom striktně podle naší teorie nazývali „nepřechodná“, ale nejde o podmětová slovesa (hořet, jít, stát), jenom o slovesa s předmětem v jiném pádu než akuzativu. Proto je potřeba si být těchto terminologických rozdílů vědomi. Každopádně, když budeme mluvit o slovesech „přechodných – nepřechodných“ nebo „předmětových – podmětových“, budeme mít na mysli přechodnostní dvojice, jež japonské slovesa tvoří.

NB: ve dvojicích budu zpravidla uvádět nejdřív sloveso přechodné (s akuzativním předmětem), a na druhém místě sloveso podmětové (bez akuzativního předmětu):

jaku – jakeru

mukeru – muku

Za akuzativní předmět se nepovažuje použití *-wo* ve funkci místa pohybu (*miči-wo aruku*). *Aruku* je podmětové sloveso, a *-wo* je jenom příslovečné určení místa, ne předmět.

Ode dneška se snažte učit každé sloveso spolu s jeho opačnou dvojicí. Znamená to, vyhledat si u každého nového slovesa, jaký (a jestli) má přechodnostní protějšek. Je důležité si zapamatovat, který člen je předmětový, a který podmětový. Pokud to používáte nesprávně, působí to v japonštině stejnou neohrabanost, jako kdybychom v češtině řekli **Žena shořela dopis*, nebo **Dopis spálil*. Porozumí Vám, ale není to správně.

Proto je důležité ke každému členu dvojice si zařadit pádovou příponu:

„-wo jaku“ - „-ga jakeru“

„-wo mukeru“ – „-ga muku“

Cvičení 1: Přeložte:

1. Děvčátko *spálilo* sirku.
2. Sirka *shořela*.
3. Učitelka ikebany *otočila* tvář k váze.
4. Tvář učitelky ikebany *se otočila* k váze.
5. Rodina *shazovala* ořechy se stromu. (vlašské ořechy: *kurumi*)
6. Ořechy *padali* se stromu.

(Poznámka: „otloukat“ ořechy (tyčí, aby padali) se může vyjádřit složeným slovesem: (bó-de) tataki-otosu.)

Morfologicky se přechodnostní dvojice dají rozdělit do několika skupin:

I. podmětový člen je na **-aru**

1. hadžimeru – hadžimararu

II. předmětový tvar má **-s-**

1. otosu – očiru
2. noseru – noru
3. dasu – deru
4. kosu – koeru
5. kowasu - kowareru

III. dvojice na **eru – u** jsou zrádné!

1. u malé skupinky sloves, vyjadřujících ničení, zkázu, zánik, je předmětové na **-u**
 jaku – jakeru = pálí - hoří
 saku – sakeru = trhá – trhá se
 muku – mukeru = loupe (sl. *šúpe* – např. šupku, kůži, skořápku vejce, povrchovou vrstvu) – loupe se

Např: Džagaimo-no kawa-wo muita = Oloupal brambory

Hifu-ga muketa = Loupala se mu pokožka

NB:

jabuku, jaburu – jabureru = trhá, rozpukává – trhá se, puká

2. větší skupinu tvoří slovesa, u nichž je to naopak:

mukeru - muku = obrátí, otočí – obrátí se, otočí se

IV. sloveso *owaru* se často používá v obou významech (skončí i skončí se), ale jeho úplná dvojice je:

owaru – oeru = skončí (se – kdo/co) – skončí (koho/co)

NB: v češtině je obdobný případ u sloves „začít“ a „skončit“ – taky nepotřebují nutně k podmětovému významu zájmeno „se“. Ve slovenštině je ale podmětový tvar bez *sa* nesprávný: Začal (skončil) som schôdzu – Schôdza **sa** začala/skončila (*Schôdza začala/skončila je nesprávne – bohemizmus.)

Cvičení 2:

Na každé sloveso v tomto přehledu utvořte jednoduchou větu obsahující minimálně podmět (a předmět), s tím že podmět, kvůli přehlednosti, dejte s **-ga** (ne s **-wa** – protože to může být i předmět).

Cvičení 3

připravte si ústní projev: povyprávějte na téma:

夏休みをどう過ごしましたか。

Pokud budete mít problém s nějakými slovíčky, kontaktujte mne.